

Deák Nóra

Kossuth Zsuzsanna-ünnepség – köszöntőbeszéd¹

Tisztelt Igazgató Úr, Kedves Vendéglátók és Vendégek!

Köszönöm a megtisztelő meghívást, és örülök, hogy ezúttal együtt ünnepelhetünk. Tavaly márciusban már a világjárvány fenyegető árnya lebegett a fejünk fölött, ami bizony engem éppen önkéntes karanténra kényszerített. A mai ünnepség különlegességét pont az adja, hogy egy százévente előforduló pandémia harmadik hullámának lecsengő szakaszában az első országos ápolónőre és táborigazgatóra szervezőjére, az ápolói hivatás és hálózatuk megteremtőjére emlékezünk, az ő áldásos szerepét méltatjuk, örökségét ápoljuk és adjuk tovább a következő nemzedéknek.

Egy oktatási intézmény közössége általában mindent tudni szokott az iskola névadójáról. Legalábbis amikor én a szolnoki Varga Katalin Gimnázium lelkes és büszke diákja voltam, névadónk életrajzát kívülről illett tudni, ráadásul a magyar mellett ékes angol nyelven is. Be kell azonban töredelmesen vallanom, hogy az internethez kellett most fordulnom, hogy felfrissítem emlékeimet: az erdélyi kismemesi származású asszony kortársa volt a „mi” Kossuth családnak, Kossuth Lajossal épp egy évben született, és 1852 táján hunyt el.

Egy másik híres kortása nyomán előszeretettel emlegeti az utókor Zsuzsannát, mint „a magyar Florence Nightingale”. Az angol „lámpás hölgy” ugyan három évvel fiatalabb volt, mint Zsuzsanna, de 90 év adatott meg neki, hogy tevékenységét kifejtse és népszerűsítse. Zsuzsannával ellentétben ő tudatosan készült az ápolónői hivatásra, egészségügyi tanulmányokat folytatott, ám a tűzkeresztséget kb. 5 évvel a magyar szabadságharc után, 1854-ben szerezte meg a krími háborúban. Florence Nightingale emlékezetét több múzeum is őrzi az Ápolók Nemzetközi Napja mellett. Hátha egyszer Kossuth Zsuzsannának is lehetne legalább egy emlékszobája!

A mai ünnepség aktualitását pedig az adja, hogy 15 nap múlva lesz Kossuth Zsuzsanna halálának évfordulója. Ami persze köztudott, sőt Csorba László professzor úr és múzeumigazgató kutatásai alapján a sírhelyet is sikerült beazonosítani és emléktáblával megjelölni a New York-i First Presbyterian Church falán.

Emlékhely-kutatóként egy-egy személyiség életútjának állomásait milyen forrásokból tudjuk megismerni, illetve a mi hősnőnk szempontjából mik állnak rendelkezésre? Zs. naplót ugyan nem írt, legalábbis nem tudunk róla, és egyelőre nincs is nyoma ilyennek, pedig milyen érdekes olvasmány lenne! Ám rendszeresen levelezett és Vörös Antalnak, aki Kossuth későbbi titkára lett, köszönhetően a levelek fennmaradtak, könyv alakban meg is jelentek 2005-ben. Egy másik hiteles forrásunk egy emlékfüzet, amely Memorial of Mad[ame]

---

¹ Elhangzott 2021. június 14-én a Dabasi Diáknapon.

Suzanne Kossuth Meszlenyi címmel jelent meg Bostonban, két évvel halála után. Ebből egy példány megvolt Kossuth Lajos könyvtárában is, amelyet most az Országos Széchényi Könyvtár gondosan őriz, de ma már digitálisan is elérhető az interneten, a szerzői jog adta lehetőségeknek hála. Az említett forrásokat, azaz a leveleket és az emlékfüzetet, bizonyítottan ismerték és használták regényes életrajzírói, Földes Éva és Szabó Emma az 1940-es években, illetve a népszerű Kertész Erzsébet az 1980-as években. Ebben az emlékfüzetben szerepel pl., hogy 72 tábori kórház létrehozásában működött közre – tehát a Wikipédia 172-es száma egyértelmű és túlzó elírás –, vagy pl. említi, hogy rendszeresen visszajárt abba a kis budai kápolnába, ahol férjével 1841-ben megesküdtek, és a kőpadlót hálatelten megcsókolta azon a helyen, ahol álltak. Némi nyomozással és képzelőerővel ma már tudhatjuk, hogy ez a mai Krisztinavárosi Havas Boldogasszony templom, ahol 1836-ban Széchényi István és Crescence Seilern is házasságot kötött. Ez ugyan jelöletlen, de mégis egy „kézzel fogható” emlékhely. Ha legközelebb arra járnak, jusson ez eszükbe...

Mire 1853-ban Zsuzsanna és két kislánya megérkezett a Baltic gőzös fedélzetén New Yorkba, addigra elveszítette férjét, kisfiát, édesanyját, hazáját, egészségét. Az utaslistában 35 évesként szerepelt. A Kossuth név ismerős és népszerű volt Amerikában, hiszen a volt kormányzó-elnök 1851. december és 1852. július között sikeresnek mondható körutat tett, mint a „nemzet vendége”. Nem csoda, hogy a Kossuth-család tagjait tisztelet övezte, s bár viszonylag keveset tudunk az ottani életükről, de az emigránsok, az úgynevezett Kossuth-emigráció tagjainak feljegyzéseiből mégis lehet némi képünk a kapcsolataikról. Az emigránsok például egy újságot is alapítottak, a Magyar Száműzöttek Lapját, amely 6 számot ért meg, ebből 4 szám maradt fent. Ebből kiderül, hogy a tengerentúli emigránsokat élénken foglalkoztatta az európai társadalmi és politikai helyzet, figyelemmel kísérték a törökországi eseményeket és a krími háború kitörését. Elképzelhető, hogy ezeket a cikkeket a Kossuth-család tagjai, köztük Zsuzsanna is, ismerték és megvitták egymás közt. Valószínűleg egy ismerős bostoni hölgynek – aki már korábban fokozottan támogatta a magyar és lengyel menekülteket – sokat mesélt az életéről, aki nem sokkal később, két évvel Zsuzsanna halála után, papírra vetette az emlékeit, és névtelenségbe burkolózva kiadta az emlékfüzetet. Személye nem maradt homályban, ma már az is tudható, hogy Elizabeth Palmer Peabody volt ez az író-
pedagógus-könyvtáros.

Felmerülhet bennünk, hogy vannak-e leszármazottai Kossuth Zsuzsannának? Mi lett a lányaival? Nos, férjhez mentek, de mivel Gizella korán elhunyt, egy kisfiút hátrahagyva, a testvére nevelte fel, az özvegy – Ambrozovics Béla – pedig később elvette Ilonát feleségül. Nekik is született egy kisfiuk. S bár mindkét unoka megérte a felnőttkort és megnősült, nekik már nem született gyermekük, így a családfa megszakadt. Gizella és Ilona közös sírban nyugszik a Fiumei úti Nemzeti Sírkertben, de ennek a története egy másik előadás és tanulmány témája lesz!

Tudunk-e mindent Kossuth Zsuzsanna életéről, munkásságáról? Korántsem! Van még mit kutatni? Van bizony! De ez a szép a kutatómunkában! Izgatottan várom a születésnap kisfilm premierjét, hátha abból is kiderül még számomra is némi újdonság!

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!